

ชื่อเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการค้าเงินและการกระจายสินค้าบนเส้นทาง ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก

The studies of behavioral patterns of transaction and cargoes distribution on East – West Economic Corridor

ชื่อผู้ทำงานวิจัย ดร.ชลิศา รัตตสาร ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาโลจิสติกส์

Chalisa Rattarasarn, Ph.D. The director of Logistics Studies Center

สถานที่ทำงาน ศูนย์การศึกษาโลจิสติกส์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสยาม

Logistics Studies Center / Business Administration Faculty, Siam University

บทคัดย่อ

การค้าชายแดน ในระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก – ตะวันตก หรือ East – West Economic Corridor มีความเฉพาะตัวที่แตกต่างไปจากการค้าชายแดนทั่วไป เพราะมีความเชื่อมโยงถึงกันด้วยทางหลวงระหว่างประเทศ ผ่านพม่า – ไทย – ลาว โดยตัดผ่านจังหวัดพิษณุโลก ที่เรียกว่า สี่แยกอินโดจีน ซึ่งพบว่า พฤติกรรมการค้าเงิน และการเคลื่อนย้ายสินค้า มีความแตกต่างกัน เมื่อเทียบกับการค้าชายแดนที่จุดอื่นๆ

ทิศทางการค้าชายแดน ไทย – พม่า ที่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นการส่งออกสุทธิเข้าไปในพม่า มากกว่าที่จะเป็นการนำเข้าสินค้าพม่ามายังไทย ส่วนการค้าชายแดนไทย – ลาว ที่อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร เป็นการส่งออกสุทธิเข้าไปในลาว และผ่านแดนลาว เข้าไปยังเวียตนาม และจีน

เมื่อวิเคราะห์ถึง รูปแบบการค้าแล้วพบว่า การเคลื่อนย้ายสินค้าผ่านแดนไทย – ลาว มีความซับซ้อนกว่า สินค้าผ่านแดน ไทย - พม่า และทั้งนี้โดยจำนวนรายการและมูลค่าการค้า

ในด้านการชำระเงินค่าสินค้า ผั้วพม่า มีการใช้ระบบธนาคารพาณิชย์ มากกว่า ผั้วลาว และเป็นการชำระค่าสินค้าด้วยเงินบาทมากที่สุด โดยพบว่า การชำระเงินด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์มีจำนวนเบาบางมาก

นอกจากนี้ ยังพบว่า นโยบายและมาตรการทางการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย ส่งเสริมการค้าชายแดนเป็นอย่างดี ทั้งผั้วพม่าและลาว โดยเน้นให้เอกชนหันมาชำระเงินผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ ในจังหวัดส่วนการพัฒนาเส้นทางการค้าผั้วตะวันตก ด้วย ถนนแม่สอด – ตาก ยังไม่ได้รับการพัฒนา ส่วนผั้วตะวันออก ถนนที่เข้าไปยังจังหวัดมุกดาหาร ได้รับการพัฒนาเป็นอย่างดี

ผลการศึกษาเป็นเครื่องยืนยันว่า การค้าระหว่าง พม่า – ไทย – ลาว นั้น จะต้องได้รับการส่งเสริมต่อไป ทั้งโดยนโยบายการเงินระหว่างประเทศ และนโยบายการค้าระหว่างประเทศ เพื่อให้ ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก – ตะวันตก ในความร่วมมือของกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง มีความเจริญก้าวหน้าสืบไปในอนาคต.

คำสำคัญ

พฤติกรรมกรรมการชำระเงิน การกระจายสินค้า ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก – ตะวันตก

Abstract

Border Trade in the East – West Economic Corridor has the specific character that is different from the general Border Trade. This is because its linkage with the super highway passes through Myanmar - Thailand - Laos PDR, specially the highway crossing Pitsanulok Province, called ‘Indo – china intersection’. In facts, the behavioral pattern of payment in transaction and transferable goods and services are different from other border trade points.

From the results, the direction of border trade between Thailand –Myanmar at ampor Mae – sod, Tak province are the net export from Thailand to Myanmar more than the net import from Myanmar to Thailand. As for Mukdaharn province, the atmosphere of the net export to Laos PDR. and passing through Laos PDR. to Vietnam and China.

Regarding trade pattern, the transformation between Thailand – Laos PDR. is more complex than between Thailand – Myanmar both items and volume.

As for methods of payment in Goods and Services, Myanmar uses commercial bank system to pay more than Lao PDR. Does. And mostly, the payment uses baht currency. The payment by letter of credit system is less use.

Besides, the research results show that the policies and measurement from the Bank of Thailand is best support in transaction both in Myanmar and in Lao PDR. by encouraging private sectors paying the transaction via commercial bank system. However, the development in highways construction between Mae – sod – Tak is less developed. In the east economic corridor, the highway passes through Mukdaharn province has developed at the best level.

The results bring the confirmation that Myanmar – Thailand – Lao PDR trade should be continually supported with the international trade and financial policies. In order to make the East – West Economic Corridor grows fortunately.

Key Words

The behavioral pattern of transaction, the distribution of goods and services East – West Economic Corridor

หลักการและเหตุผล

แม้ว่าจะมีการเปิดเสรีผู้ประกอบการการขนส่งสินค้าผ่านแดนไทย – ลาว ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะออกเอกสารอนุญาตรถขนส่งสินค้าระหว่างประเทศให้แก่ผู้ที่จะทำการขนส่งสินค้าและอนุญาตให้รถขนส่งสินค้าเข้ามาส่งสินค้าในดินแดนของอีกฝ่ายได้ถึงปลายทางตามมติที่ประชุมของคณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือไทย – ลาว ครั้งที่ 12 เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2546 โดยเฉพาะประเด็นเรื่องอัตราค่าขนส่งการผ่อนปรนเรื่องเอกสารศุลกากรและค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีผลตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2547 เป็นต้นไป แต่ก็มีอุปสรรคที่พิธีการศุลกากรว่าด้วยการขนส่งเสรีอาเซียนยังไม่บรรลุผลในทางปฏิบัติ ดังนั้นควรหาทางเจรจาในเวทีนโยบายระดับรัฐต่อรัฐระหว่าง 3 ประเทศ คือ ไทย สปป.ลาว และเวียดนาม เนื่องจากข้อตกลงทวิภาคีที่ไทยทำกับเวียดนาม แม้จะมีการลงนาม ตั้งแต่ พ.ศ. 2521 และมีการพิจารณาหารือกันเพื่อขยายการค้าใน พ.ศ. 2532 แต่ในทางปฏิบัติไม่ได้มีผลในการส่งเสริมการค้าระหว่างกันให้รถบรรทุกไทยสามารถผ่านลาวไปเวียดนามได้ การกำหนดยุทธศาสตร์การค้าชายแดนโดยหน่วยงานเดียว (ยุทธศาสตร์การค้าชายแดนประเทศไทยกับประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง โดย ดร.วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์ และคณะ: 2547) เป็นสิ่งยากจะประสบความสำเร็จเนื่องจากการค้าชายแดนต้องสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นจำนวนมาก จำเป็นต้องทบทวน และ

ปรับปรุงกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรค ตลอดจนจัดระบบ และการดำเนินงานของส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ สอดประสานกันภายใต้การกำกับดูแลของผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการ (CEO) โดยรวมส่วนราชการใน ระบบจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนเข้ามาอยู่ภายใต้หลังคาเดียวกัน (Single Roof) ในรูปแบบ One – Stop Service ที่มีความกระชับ รวดเร็ว ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น โดยเฉพาะขั้นตอนการตรวจสอบสินค้า เพื่อ เป็นการประหยัด ต้นทุนค่าใช้จ่าย และเวลา ที่สูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์

การที่สภาพทางภูมิศาสตร์ที่ลาวตั้งอยู่ท่ามกลางกลุ่มประเทศอาเซียน และมีพรมแดนติดต่อกับเวียดนามและจีน ตอนใต้ ความได้เปรียบทั้งในด้านสังคม ภาษา ขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรม ไทยสามารถใช้การค้าชายแดน ผ่านลาวเป็นประตูการค้า (Gate Way) ไปยังประเทศที่สาม ลาวยังเป็นช่องทางตลาดในเชิงลึก ที่สินค้าออกของ ไทย ประมาณร้อยละ 70 ที่นำเข้าลาว จะถูก Re – Export โดยผู้ประกอบการลาวเป็นผู้ส่งไปขายที่เวียดนาม ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ที่มีกำลังซื้อสูง โดยมีประชากรถึง 80 ล้านคน และจีนตอนใต้ ในมณฑลยูนนาน และมณฑล กวางสี โดยเฉพาะในมณฑลยูนนานที่มีประชากรถึง 40 ล้านคน และยังเป็นช่องทางกระจายสินค้าต่อไปยัง มณฑลเสฉวน ซึ่งในอดีตการขนส่งสินค้าจากไทยไปยังคุนหมิงจะต้องส่งผ่านกวางโจว ฮ่องกง หรือเซี่ยงไฮ้ แต่ใน ปัจจุบันสามารถขนส่งทางเรือโดยใช้เส้นทางคมนาคมทางแม่น้ำโขง และใช้เส้นทางบกผ่านลาว หรือพม่า หรือ เวียดนาม

โครงการพัฒนาระเบียงตะวันออก – ตะวันตก (East – West Economic Corridor : E-WEC) ซึ่งเป็นโครงการ นำร่องของโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (Greater Mekong Subregion : GMS) ที่ธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank) ริเริ่มขึ้นใน ค.ศ. 1992 โดยเชื่อม มหาสมุทรอินเดีย (ทะเลอันดามัน) และมหาสมุทรแปซิฟิก (ทะเลจีนใต้) เข้าด้วยกัน ด้วยการพัฒนาระบบ โครงข่ายถนนจากตอนใต้ของพม่า (Mawlamyine) และการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเมยเชื่อมเมียวดีกับตอนเหนือ ของไทย (แม่สอด – สุโขทัย – พิษณุโลก) ซึ่งเป็นบริเวณพื้นที่ด้านตะวันตกของโครงการ เชื่อมภาค ตะวันออกเฉียงเหนือของไทย (ขอนแก่น – กาฬสินธุ์ – มุกดาหาร) กับตอนกลางของลาว (สะหวันนะเขต) และ เวียดนาม (Quan Tri – Thua Thin Hue- Danang

ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทย – พม่า

การก้าวสู่โลกภายนอกของสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า หรือประเทศพม่า กลายเป็นที่น่าสนใจแก่นานา ประเทศเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้นำ และเจ้าหน้าที่ระดับสูงหลายประเทศเดินทางมาเยือนพม่าอย่าง ต่อเนื่อง หลังจากที่คว่ำบาตรมาหลายสิบปี ทั้งนี้การเปิดตัวของพม่าจะนำมาสู่การลงทุนในหลายด้าน รวมถึงการ ลงทุน เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC)

พม่ากำลังเผชิญหน้ากับปัญหาค่าเงินจัตผันผวน แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขด้วยวิธีการเดิม ๆ เช่น ไล่จับไล่ปิด ร้านแลกเงินที่ไม่รับอนุญาต ได้อีกต่อไป พม่ามีอัตราแลกเปลี่ยนแบบหลายอัตรา คือ อัตราทางการและอัตราตลาด

ที่ทางการไม่ยอมรับดังที่ทราบกันอยู่โดยทั่วไปแล้ว และทางการพม่าต้องการจะยกเลิกระบบนี้เสียที เพื่อเปิดโอกาสให้มีการใช้เครื่องมือทางการเงินเข้าไปบริหารการเงินได้อย่างเต็มรูปแบบ

ผู้ที่ให้คำแนะนำพม่าในเรื่องการสร้างระบบอัตราแลกเปลี่ยนเดี่ยวอยู่ในเวลานี้คือ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ เจ้าหน้าที่ของไอเอ็มเอฟเพิ่งจะเสร็จสิ้นพันธกิจภายใต้มาตรา 4 โดยเจ้าหน้าที่คนนั้นได้สรุปภารกิจออกมาเป็นรายงานทางเศรษฐกิจสั้นๆฉบับหนึ่งเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนในประเทศเมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ.2555 เพื่อให้ประชาชนได้ทราบถึงสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจและแผนงานทางเศรษฐกิจของรัฐบาล

ในรายงานนั้นวิจารณ์ปัญหาเศรษฐกิจของพม่าหลายประการ แต่ก็ไม่ลืมหยอดคำหวานเอาไว้ด้วยว่าพม่าเป็นประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจอย่างมากและถือว่าเป็นพรมแดนใหม่ทางเศรษฐกิจของเอเชีย

รายงานนั้นชี้ว่า รัฐบาลพม่ามีงานต้องทำหลายอย่างเพื่อพาประเทศไปสู่เศรษฐกิจที่ทันสมัย และอย่างหนึ่งที่ได้เริ่มต้นและกำลังทำอยู่คือการสร้างระบบแลกเปลี่ยนอัตราเดี่ยว และยกเลิกมาตรการที่จำกัดเรื่องการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ที่เป็นอุปสรรคต่อการโอนหรือเคลื่อนย้ายเงินระหว่างประเทศ เรื่องการปรับปรุงระบบแลกเปลี่ยนเงินตราที่รัฐบาลพม่ากำลังดำเนินการอยู่ในเวลานี้จะเป็นช่องทางสำคัญที่ก่อให้เกิดการปรับปรุงโครงสร้างทางการเงินการคลังของประเทศในอนาคต และจะทำให้การสร้างระบบแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศแบบอัตราเดี่ยวเป็นไปได้สมบูรณ์ในอนาคต

วัตถุประสงค์

การศึกษาวิจัย มุ่งศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมจากพฤติกรรมการซื้อขายสินค้า บนเส้นทาง East – West Economic Corridor และศึกษาการเคลื่อนย้ายสินค้าบนเส้นทางดังกล่าว เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ด้านการค้า และการชำระเงิน ที่เป็นทั้งเหตุและผล จากการค้าแลกเปลี่ยน ไทย – ลาว และ ไทย – พม่า ที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง วัตถุประสงค์ของการศึกษา ประกอบด้วย

- (1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้า ระหว่าง ไทย – ลาว และ ไทย – พม่า กับผลที่มีกับระบบเศรษฐกิจการค้าของไทย
- (2) เพื่อศึกษาบทบาทของโลจิสติกส์ขนส่งระหว่างพม่า - ไทย – ลาว ที่มีต่อความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของไทย
- (3) เพื่อศึกษาแนวโน้มทางการค้าของไทยภายหลังการก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(1) กลุ่มทฤษฎีการพัฒนา (Development Theory)

1.1 ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative Advantage Theory)

เป็นการอธิบายปรากฏการณ์ทางการค้าโดยทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศแบบคลาสสิก ซึ่งมีจุดเริ่มต้นของคำอธิบายทางทฤษฎีจากเสรีนิยมทางการค้า (Liberalism of Trade) โดยแนวความคิดของ Adam Smith และ

David Ricardo และพัฒนาต่อมาจนเป็นแนวคำอธิบายทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก ประเทศที่มีความได้เปรียบในปัจจัยการผลิตชนิดใดมากกว่าจะผลิตสินค้าที่ใช้ปัจจัยการผลิตที่ประเทศของตนมีความอุดมสมบูรณ์ (Factor Abundant) และทำการค้ากับอีกประเทศหนึ่งซึ่งมีความได้เปรียบในปัจจัยการผลิตอีกชนิดหนึ่ง และมีแนวโน้มว่าราคาปัจจัยการผลิตทั้ง 2 ประเทศเมื่อได้ทำการค้ากันแล้วนั้นจะมีแนวโน้มที่เท่ากัน บทสรุปของการค้าระหว่างประเทศ จะสะท้อนให้เห็นว่าการค้าระหว่างประเทศจะทำให้ประเทศที่ค้าขายกันมีความมั่งคั่ง ระบบเศรษฐกิจของประเทศด้อยพัฒนาสามารถดีขึ้นได้ด้วยการส่งออก (Export – based Economy)

1.2 ทฤษฎีพึ่งพา (Dependency Theory)

เป็นทฤษฎีที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในกลุ่มทฤษฎีการพัฒนา อยู่ในกระบวนทัศน์นีโอมาร์กซิสม์ ทฤษฎีพึ่งพาได้รับการพัฒนาจากปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศโลกที่สาม ซึ่งหมายถึงประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลาย ที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจตามกระแสหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศที่ได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ หรือได้ใช้ตัวแบบลำดับขั้นความจำเป็นโตของนักเศรษฐศาสตร์ที่มีชื่อว่า Rostow จนทำให้เกิดการตั้งข้อสงสัยว่า คำอธิบายทางทฤษฎีที่อธิบายว่า ประเทศที่ค้าขายกันจะมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น และราคาปัจจัยการผลิตจะมีแนวโน้มเท่ากันใน 2 ประเทศเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นได้จริงกับประเทศด้อยพัฒนา การปรากฏของสภาวะการณ์ที่มีการพึ่งพาต่างประเทศในทุก ๆ ด้านซึ่งเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับความอ่อนแอของระบบเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ภายในโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศตน ซึ่งความเสียเปรียบในบริบทของการเป็นอาณานิคมทางเศรษฐกิจของประเทศด้อยพัฒนาได้ผูกโยงเข้าไว้เป็นอย่างดีกับทฤษฎีระบบโลก (World System Theory)

1.3 ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ (Neo – liberalism)

เสรีนิยมใหม่เป็นหนึ่งในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์พัฒนา ที่เกิดขึ้นในช่วงปลายทศวรรษที่ 1960s เป็นทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่ว่าด้วยการพัฒนาและการเติบโตทางเศรษฐกิจ เศรษฐศาสตร์เสรีนิยมได้เพิ่มเติมประเด็นทางเศรษฐกิจมหภาค

(2) ทฤษฎีระบบโลก (World System Theory)

จากนัยทางทฤษฎีระบบโลก เป็นประสบการณ์ทางโลกโดยการปรากฏของภาวะพึ่งพาและภาวะขึ้นต่อกันในทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง (Robertson: 2545) ซึ่งมีนัยของคำอธิบายสะท้อนความเป็นจริงทางเศรษฐกิจภายใต้ระบบเศรษฐกิจโลก ซึ่งมีแนวโน้มที่จะทำให้วัฒนธรรมของโลกมีความเหมือนกัน คำอธิบายทางทฤษฎีระบบโลกสะท้อนภาพการปรับตัวของระบบเศรษฐกิจตลาดของลาวและพม่า ให้อยอมรับกระแสทุนด้วยมาตรการทางการค้าเศรษฐกิจ โดยมีนโยบายการเมืองเป็นตัวนำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง เพื่อเปิดรับตลาดการค้าเสรีจากต่างประเทศ และสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมภายหลังการดำเนินนโยบาย และการสร้างทางหลวงระหว่างประเทศ เพื่อเชื่อมโยง 3 ประเทศ เข้าด้วยกัน

วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาการค้าชายแดนไทย-พม่า

เพื่อให้การศึกษาถึงข้อมูลในการค้าชายแดนไทย-พม่ามีองค์ประกอบของมิติที่หลากหลายและสามารถนำข้อมูลในมิติต่างๆ มาเป็นส่วนประกอบในการวิเคราะห์เพื่อให้ได้ผลที่สะท้อนจากความเป็นจริงอย่างใกล้เคียงที่สุด จึงได้ทำการรวบรวมข้อมูล ทั้งแบบปฐมภูมิและแบบทุติยภูมิโดยมีรูปแบบดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิจำแนกเป็น 2 วิธี คือ

- การส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์โดยจัดทำแบบสอบถามพฤติกรรม และรูปแบบการค้าและการชำระเงิน ซึ่งประกอบด้วย 6 ส่วนคำถาม ได้แก่ข้อมูลทั่วไป รูปแบบการค้ารูปแบบการชำระเงิน การให้กู้/การลงทุน การใช้บริการสถาบันการเงิน และปัญหาการค้าชายแดน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจและสามารถลำดับขั้นตอนในการตอบแบบสอบถามได้อย่างเป็นระบบ

- การสำรวจภาคสนาม โดยนัดสัมภาษณ์ผู้ประกอบการค้าชายแดนที่สำคัญในประเทศเพิ่มเติม เพื่อรับทราบประเด็นที่เกี่ยวข้องในด้านโครงสร้างธรรมเนียมปฏิบัติในการค้าชายแดน อุปสรรคของการค้า ทั้งที่เกิดจากระบบ กฎหมายและธรรมเนียมปฏิบัติของหน่วยงานราชการอย่างละเอียด นอกจากนี้ยังได้ออกสำรวจภาคสนามในประเทศพม่าอีกด้วย โดยสัมภาษณ์ผู้นำเข้าสินค้าจากไทย เพื่อรับทราบประเด็นปัญหาในการค้าและการชำระเงิน อันเกิดจากการสั่งซื้อและนำเข้าสินค้าจากไทย

1.2 การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ

การทบทวนงานศึกษาที่เกี่ยวข้องและรวบรวมข้อมูลในส่วนราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนและรูปแบบการชำระเงิน ซึ่งประกอบด้วยการทบทวนเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่รายงานการศึกษาผลงานวิจัย และเอกสารต่างๆ ที่ได้มีการจัดทำขึ้น

2. นำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์แล้วจัดทำเป็นรายงาน โดยในเบื้องต้นได้จัดทำเป็นรายงานฉบับร่าง เพื่อนำเสนอแก่นักวิชาการและผู้เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อรับฟังข้อวิจารณ์และเสนอแนะ เพื่อนำมาแก้ไขและจัดทำเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์และเผยแพร่แก่สาธารณชนทั่วไป

วิธีการศึกษาการค้าชายแดนไทย-สปป. ลาว

วิธีการสำรวจ

- (1) กำหนดกรอบการสำรวจในเขตจังหวัดที่ติดกับชายแดนสปป. ลาวที่เป็นจุดการค้าที่สำคัญ ระหว่างประเทศไทยกับสปป. ลาวในเขตพื้นที่ มุกดาหาร
- (2) เป็นการสำรวจและสัมภาษณ์ส่วนราชการและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการค้าชายแดนที่มีสถานประกอบการตั้งอยู่ในจังหวัดดังกล่าวเป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

1.4 วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ประกอบด้วยขั้นตอนทั้งหมด เรียงตามลำดับก่อนหลังได้ดังนี้ คือ

- (1) นักธุรกิจที่มีทะเบียนไว้กับพาณิชย์จังหวัดและมีธุรกิจ กับธนาคารพาณิชย์ ในเขตจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 10 วัน
- (2) ร้านค้า / ผู้คน บนเส้นทางหมายเลข 9 จำนวน 8 วัน
- (3) หน้าท่าเรือฝั่งไทย – ลาว จำนวน 4 วัน
- (3) ร้านค้าปลีกในตัวเมืองของแขวงสะหวันนะเขต จำนวน 5 วัน
- (4) ด้านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และบริษัทชิปปิ้ง / ตัวแทนออกของ ที่หน้าด่าน กับ ธนาคารพาณิชย์ จำนวน 8 วัน

ข้อค้นพบ

วิธีการค้าและการเคลื่อนย้ายสินค้า

การส่งออกผู้ส่งออกไทยจำหน่ายสินค้าให้พ่อค้าพม่า ทั้งพ่อค้าชายส่งและพ่อค้าชายปลีกจากเมืองต่างๆ ทั้งเมืองเมะละแหม่ง ผาอัน ย่างกุ้ง และเมียวดี โดยตรง หรือจำหน่ายผ่านพ่อค้าชายส่งที่เมืองเมียวดีแล้วกระจายสินค้าไปยังเมืองต่างๆ ในพม่าอีกทอดหนึ่ง การสั่งซื้อสินค้าจากพ่อค้าพม่าทำได้หลายวิธีทั้งทางโทรศัพท์/โทรสาร/จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) หรือเดินทางเข้าไปติดต่อคู่ค้าในพม่าด้วยตนเอง พ่อค้าพม่าเข้ามาติดต่อที่ร้านโดยตรง หรือฝากบุคคลอื่นเข้ามาซื้อให้ที่ฝั่งไทย ลักษณะการส่งออกสินค้ามีหลายรูปแบบ

1) พ่อค้าชายแดนในท้องถิ่นเป็นผู้สั่งซื้อและรวบรวมสินค้าจากส่วนกลางหรือในท้องถิ่นตามคำสั่งซื้อของพ่อค้าพม่าและเป็นผู้ทำพิธีการส่งออก

2) พ่อค้าชายแดนทำหน้าที่เป็นเสมือนตัวแทนจำหน่ายให้บริษัท/โรงงานจากส่วนกลางในการติดต่อซื้อขายกับพ่อค้าพม่ากรณีนี้พ่อค้าชายแดนอาจดำเนินการขนส่งสินค้าด้วยตนเองหรือทางบริษัท/โรงงานนั้นจัดส่งมาให้ที่อำเภอแม่สอดแล้วแต่จะตกลงกัน ซึ่งอาจส่งออกในนามของบริษัท/โรงงานที่กรุงเทพฯหรือพ่อค้าชายแดน

3) ผู้ผลิตจากส่วนกลางติดต่อกับพ่อค้าพม่าโดยตรงและส่งออกในนามของผู้ผลิต ส่วนภาระการขนส่งภายในประเทศขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างกัน

4) พ่อค้าพม่าเข้ามาติดต่อโดยตรงกับพ่อค้าในอำเภอแม่สอด หรือเดินทางเข้าไปซื้อสินค้าจากบริษัท/โรงงานผู้ผลิตในกรุงเทพฯ หลังจากนั้นจะส่งสินค้ามายังอำเภอแม่สอดและทำพิธีการศุลกากรในนามของพ่อค้าพม่า วิธีการส่งออกนี้เรียกกันโดยทั่วไปว่า “ตัวพม่า” อย่างไรก็ตาม สินค้าบางชนิดพ่อค้าพม่าไม่สามารถส่งซื้อได้โดยตรง ต้องสั่งซื้อจากพ่อค้าชายแดนในท้องถิ่น เนื่องจากมีการระบุให้ต้องซื้อผ่านตัวแทนจำหน่ายของบริษัทในอำเภอแม่สอด

การเสนอขายสินค้าอยู่ในรูปเงินบาทและเงินจัดขึ้นอยู่กับประเภทสินค้า หากเป็นสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะ ผู้ผลิตไม่มากนัก พ่อค้ามีอำนาจต่อรองสูง เช่น อะไหล่เครื่องยนต์ วัสดุก่อสร้างการกำหนดราคาของผู้ส่งออกส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปเงินบาท และลักษณะการขายสินค้าจะอยู่ในรูปเงินให้สินเชื่อมากกว่าเงินสด ส่วนกรณีสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไปมีการแข่งขันในตลาดสูงการกำหนดราคาจะขึ้นทั้งในรูปเงินบาทและเงินจัดในสัดส่วนที่แตกต่างกันไปตามข้อตกลงของแต่ละคู่ค้า

เนื่องจากสินค้าส่งออกผ่านด่านพรมแดนอำเภอแม่สอดส่วนใหญ่ เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค ซึ่งเป็นสินค้าที่ทางการพม่าห้ามนำเข้า ดังนั้น การส่งออกสินค้าจึงเป็นลักษณะกึ่งลักลอบ พ่อค้าไม่สามารถขนส่งสินค้าผ่านช่องทางอนุมัติที่เป็นจุดผ่านแดนถาวร บริเวณเชิงสะพานมิตรภาพไทย-พม่าได้ การขนส่งสินค้าจึงกระทำผ่านจุดผ่อนปรนชั่วคราวในสัดส่วนร้อยละ 70 การส่งมอบสินค้าโดยทั่วไปจะส่งมอบบริเวณชายแดนไทย เพื่อลดความเสี่ยงในการขนส่งสินค้าในพม่า โดยปกติหลังจากผู้ส่งออกไทยส่งมอบสินค้าเรียบร้อยแล้วผู้นำเข้าพม่าจะเป็นผู้รับภาระด้านการประกันภัยและค่าขนส่งในพม่าเอง สินค้าส่วนใหญ่จะถูกขนส่งด้วยรถบรรทุกขนาดเล็กและเปลี่ยนถ่ายสินค้าที่เมืองเมียวดี

การนำเข้า

สินค้าสำคัญที่นำเข้าผ่านด่านแม่สอด มีทั้งสินค้าที่สามารถนำเข้ามาได้ปกติโดยไม่มีข้อห้ามทางการค้าจากทั้งฝ่ายไทยและพม่า เช่น อาหารทะเลแต่มีสินค้าบางประเภทซึ่งทางการพม่าห้ามนำส่งออก เช่น โค-กระบือมีชีวิต ทำให้การค้าชายสินค้าประเภทดังกล่าวเป็นการค้าแบบลักลอบในฝั่งพม่าพ่อค้าพม่าที่ส่งออกโค-กระบือ มีทั้งพ่อค้าจากเมืองย่างกุ้งและชนกลุ่มน้อยที่อาศัยบริเวณชายแดนพม่า

บทบาทเงินบาท

จากผลการสำรวจบทบาทเงินบาทในการค้าชายแดนไทย-พม่าพบว่า มีการใช้เงินบาทชำระค่าสินค้าน้อยละ 63.6 ของมูลค่าการค้าทั้งหมดจำแนกเป็นการใช้เม็ดเงินบาทร้อยละ 49.9 และการชำระผ่านบัญชี

เงินบาทของผู้มีถิ่นที่อยู่ต่างประเทศร้อยละ 13.7 เนื่องจากพ่อค้าชายแดนหลีกเลี่ยงการรับภาระความเสี่ยงกรณีได้รับเงินโอนเข้าบัญชีจากผู้ที่ไม่รู้จักที่ตัวแทนหักบัญชีจับคู่ให้ นอกจากนี้ยังพบว่าการใช้เม็ดเงินจัดในการชำระค่าสินค้ามีน้อยด้านการเปิดบัญชีเงินบาทกับสาขาธนาคารพาณิชย์ในเขตอำเภอแม่สายและแม่สอดพบว่า มีแต่การเปิดบัญชีเงินบาททั่วไป ไม่มีการเปิดบัญชี Nonresident Baht Account ให้กับพ่อค้าพม่า คงมีเฉพาะบัญชี Nonresident Baht Account ที่เปิดให้กับธนาคารของรัฐบาลพม่า เพื่อใช้โอนชำระค่าผู้มาขึ้นเชื่อเพลิงให้แก่ผู้ประกอบการไทย เป็นที่น่าสังเกตว่าบทบาทเงินบาทในการชำระเงินค่าสินค้าในฝั่งไทยค่อนข้างมีอยู่มากแต่บทบาทเงินบาทในฝั่งพม่ายังมีไม่มากนักเนื่องจากพ่อค้าพม่าเมื่อได้เงินบาทมาแล้ว ไม่ได้นำกลับไปใช้ในฝั่งพม่ามากนักส่วนใหญ่มักจะแลกเป็นเงินจัตกลับ

พฤติกรรมการค้าชายแดนไทย - สปป. ลาว

ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทย-สปป. ลาว

นับตั้งแต่ ค.ศ. 1999 ทางลาวมีนโยบายที่จะกระจายการพึ่งพิงด้านการค้าต่างประเทศและการลงทุนจากเดิมที่เคยพึ่งพาไทย ประเทศอาเซียนและเกาหลีใต้มาก โดยเศรษฐกิจของลาวขึ้นกับความช่วยเหลือจากต่างประเทศและการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ (FDI) ในสัดส่วนถึงร้อยละ 87 ของมูลค่าการลงทุนทั้งหมด แนวนโยบายต่างประเทศนี้ทำให้จีนและเวียดนามมีบทบาทในฐานะประเทศคู่ค้ากับลาวเพิ่มขึ้น แทนที่ไทยที่เคยเป็นคู่ปฏิสัมพันธ์อันดับ 1 ในด้านการค้ากับลาว

นโยบายของลาวในการส่งเสริมการค้ากับจีนและเวียดนาม ทั้งในส่วนของการค้าปกติการค้าต่างตอบแทนและการแลกเปลี่ยนสินค้ากับจีนและเวียดนาม ทำให้ลาวสามารถลดการพึ่งพาทางเศรษฐกิจจากไทย ซึ่งเป็นผลดีในการพยุงค่าเงินกีบ และการควบคุมปริมาณสำรองเงินตราต่างประเทศเนื่องจากจีนและเวียดนามสนับสนุนการใช้เงินกีบในการติดต่อค้าขายกับลาว ขณะที่ลาวขอให้ผู้ประกอบการไทยรับชำระค่าสินค้าด้วยเงินกีบแทนเงินบาทหรือเงินดอลลาร์สหรัฐฯแต่ไม่เป็นผล นอกจากนี้ทางการจีนและเวียดนามยังให้ความช่วยเหลือแก่ลาวโดยตลอด จีนและเวียดนาม จึงได้สิทธิทางการค้าหลายประการ เช่น ลดภาษีอากรขาเข้าให้มากกว่าร้อยละ 50 และยกเว้นภาษีการค้า ไทยจึงอยู่ในฐานะเสียเปรียบในด้านการแข่งขันกับจีนและเวียดนาม

ระบบการค้า

ระบบการค้าผู้ประกอบการรายย่อย

ประเภทผู้ซื้อ - ขายสินค้า	- ผู้ซื้อส่วนใหญ่จะเป็นพ่อค้าลาวหรือคนลาวที่มาซื้อสินค้าจำเป็นต่อการดำรงชีพบริเวณด้านชายแดน - ผู้ขายจะเป็นพ่อค้าหรือร้านค้าปลีกตามแนวชายแดนไทย
ประเภทสินค้า	- สินค้าส่งออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็น เช่น ผลิตภัณฑ์นม

	<p>เครื่องตี๋มข้าวสาร ฆ้องปลา ฆ้องตาลผงซุรส และอุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้า</p> <p>-สินค้านำเข้าส่วนใหญ่เป็น พืชผลทางการเกษตรและของป่า เป็นต้น</p>
วิธีประกอบการค้า	<p>-คนลาวจะมาซื้อสินค้ากับผู้ประกอบการรายย่อยไทยโดยตรง</p> <p>-ผู้ประกอบการลาวจะส่งซื้อสินค้ากับผู้ค้าส่งไทย โดยส่งซื้อสินค้ามากับเรือรับจ้างขนส่งสินค้าหรือเรือโดยสาร หรือส่งซื้อโดยทางโทรศัพท์พ่อค้าไทยจัดส่งสินค้าให้ที่ชายแดน</p> <p>-ผู้ประกอบการไทยนำสินค้าที่ซื้อจากพ่อค้าส่งไทยไปจำหน่ายที่ลาว แล้วซื้อสินค้าที่ลาวนำกลับมาจำหน่ายที่ฝั่งไทย เช่นด้านท่าเสด็จ หนองคาย</p> <p>-ผู้ประกอบการไทยทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการจัดหาซื้อสินค้าตามรายการสั่งซื้อของลูกค้าลาวแล้วจัดส่งไปให้</p> <p>-ผู้ประกอบการไทย-ลาวนำสินค้ามาแลกเปลี่ยนกันตามแนวชายแดน</p>
การขนส่ง	<p>-ใช้เส้นทางคมนาคมทางน้ำ ใช้เรือหางยาวหรือเรือขนส่งผู้โดยสารบรรทุกสินค้าแล้วทำการขนถ่ายสินค้าโดยรถบรรทุกสินค้าอีกต่อหนึ่ง</p> <p>-ใช้เส้นทางคมนาคมทางบกบริเวณจุดผ่านแดนที่มีแผ่นดินติดต่อกันโดยพาดหนะรถกระบะเล็กหรือรถเข็น เป็นต้น</p>

ระบบการค้ารายใหญ่

ประเภทผู้ซื้อ - ขายสินค้า	- ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการค้าส่ง-ค้าปลีกตัวแทนจำหน่ายสินค้าและบริษัทนายหน้า
ประเภทสินค้า	<p>-สินค้าส่งออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภคเช่น เครื่องตี๋ม ผลิตภัณฑ์นม ผงซุรส เป็นต้น รถยนต์ รถจักรยานยนต์และอะไหล่เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องจักรทางการเกษตรวัสดุก่อสร้างและฆ้องมันนิโตรเลียม</p> <p>-สินค้านำเข้าส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าไม้แปรรูปสินแร่ต่าง ๆ ผลผลิตจากพืชไร่ตามฤดูกาลและเศษโลหะ</p>
วิธีประกอบการค้า	
<ul style="list-style-type: none"> ● การส่งออก 	<p>-ผู้ประกอบการค้าลาวที่เป็นตัวแทนจำหน่ายหรือนายหน้าจะมาซื้อสินค้ากับผู้ประกอบการค้าส่งและค้าปลีกไทยโดยตรงแล้วนำไปกระจายสินค้าเอง</p> <p>-ผู้ประกอบการค้าลาวจะส่งซื้อสินค้ากับผู้ประกอบการค้าส่งไทย โดยส่งมากับเรือรับจ้างขนส่งสินค้า หรือส่งซื้อโดยทางโทรศัพท์</p> <p>-ผู้ประกอบการรายใหญ่ไทยจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนจำหน่ายให้แก่ผู้ผลิตที่กรุงเทพฯ โดยได้รับส่วนลดจากผู้ผลิตในรูปของสินค้าซึ่งจะผ่านพิธีการส่งออกแบบผู้ประกอบการรายใหญ่และรายย่อยโดยจดทะเบียนเป็นผู้เสียภาษีมูลค่าเพิ่มสามารถขอคืนภาษีจากการส่งออกสินค้าและขอค่าชดเชยภาษีอากรตาม พ.ร.บ.</p>

	ชดเชยภาษีอากรสินค้าส่งออกที่ผลิตในราชอาณาจักรพ.ศ. 2524
<ul style="list-style-type: none"> ● การนำเข้า 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ประกอบการไทยนำเข้าไม้แปรรูป สินค้าต่าง ๆ โดยสั่งซื้อผ่านพ่อค้าลาวซึ่งเป็นตัวแทนหรือนายหน้าของบริษัท - ผู้ประกอบการค้าไทย-ลาวแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกันโดยเฉพาะสินค้าประเภทวัสดุก่อสร้างแลกเปลี่ยนกับผลผลิตทางการเกษตรตามฤดูกาล - ผู้ประกอบการไทยสั่งซื้อ สินค้าจากผู้ประกอบการค้าลาวโดยตรง - ผู้ประกอบการไทยนำเข้าไม้แปรรูปโดยตรงจากผู้ประกอบการลาวที่เป็นเจ้าของโรงเลื่อย ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากนักลงทุนไทยอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นหุ้นส่วนกัน - บริษัทของลาวซึ่งได้รับสัมปทานโดยตรงจากรัฐเป็นผู้ส่งออกให้ผู้ประกอบการไทยโดยตรง
การขนส่งสินค้า	
<ul style="list-style-type: none"> ● การส่งออก 	<ul style="list-style-type: none"> - การขนส่งสินค้าใช้การคมนาคมทางน้ำ (แม่โขง) โดยใช้รถบรรทุกของบริษัทขนส่งเอกชนไทยหรือรถบรรทุกส่วนตัวของผู้ประกอบการหรือรถบรรทุกของรศพ.บรรทุกสินค้าด้วยแพขนานยนต์ที่บริเวณด่านเช่น ด่านจังหวัดมุกดาหารและด่านอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นต้น ไปยังโกดังที่ทางการ สปป. ลาว กำหนดเพื่อขนถ่ายสินค้าโดยรถบรรทุกของ สปป. ลาว - การขนส่งสินค้าใช้เส้นทางคมนาคมทางบกโดยรถบรรทุกสินค้าด้วยรถบรรทุกของบริษัทขนส่งเอกชน หรือรถบรรทุกของรศพ. ผ่านสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ส่งมอบสินค้าที่บริเวณด่านหรือโกดังที่ทางการ สปป. ลาวกำหนด เพื่อขนถ่ายสินค้ายกเว้นสินค้าที่เป็นน้ำมันเชื้อเพลิง จะใช้รถบรรทุกของไทยถึงโกดังหรือคลังสินค้าของลาว
<ul style="list-style-type: none"> ● การนำเข้า 	-การนำเข้าจะใช้รถบรรทุกของบริษัทขนส่ง สปป. ลาว หรือรถบรรทุกส่วนตัวของผู้ประกอบการลาวผ่านท่าแพขนานยนต์มาโกดังผู้ซื้อสินค้าไทย
<ul style="list-style-type: none"> ● สินค้าผ่านแดน 	-ส่วนใหญ่ขนส่งโดยบริษัท ทีแอลเอ็นเตอร์ไพรส์ (1991) จำกัดและรศพ.

ข้ออภิปราย

1. รูปแบบการค้าและการชำระเงิน

1.1 การค้าชายแดนเป็นรูปแบบหนึ่งของการค้าระหว่างประเทศที่มีอัตราการขยายตัวต่อเนื่องในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมามูลค่าการค้าชายแดนที่ผ่านพิธีการศุลกากร ส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าและส่งออกสินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าเกษตรเครื่องจักร

1.2 สกุลที่ใช้กำหนดราคาสินค้าและชำระค่าสินค้า สกุลเงินที่จะใช้เป็นสื่อกลางการชำระเงินของการค้าขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยที่สำคัญคืออำนาจต่อรองของผู้ประกอบการและเสถียรภาพของค่าเงินทั้งนี้จากผลสำรวจของ

สำนักงานธนาคารแห่งประเทศไทยพบว่าการค้าชายแดนไทย-พม่าไทย-จีนตอนใต้และไทย-ลาวยังมีการกำหนดราคาราคาสินค้าและชำระเงินค่าสินค้าเป็นสกุลบาท

1.3 รูปแบบการชำระเงินของการค้าชายแดน มี 2 ลักษณะที่สำคัญคือ (1) การชำระเงินที่ผ่านระบบธนาคารพาณิชย์และ (2) การชำระเงินที่ไม่ผ่านระบบธนาคารพาณิชย์แต่เนื่องจากประเทศคู่ค้าส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความพร้อมในระบบธนาคารรวมทั้งมีข้อจำกัดในการทำธุรกรรมเงินตราต่างประเทศวิธีการชำระเงินของการค้าชายแดนส่วนใหญ่จึงไม่ทำผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ซึ่งได้แก่การชำระด้วยเงินสดหรือการชำระผ่านตลาดแลกเปลี่ยนเงินนอกระบบ

2. ปัญหาด้านการค้าและการชำระเงิน

2.1 ปัญหาด้านการค้า

1) ความไม่สะดวกด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานโดยเฉพาะเส้นทางคมนาคมขนส่งสินค้าระหว่างประเทศที่คับแคบบางเส้นทางมีสภาพเป็นดินลูกรังการขนส่งสินค้าจึงไม่สะดวกและใช้ระยะเวลาขนส่งที่นานรวมทั้งการขนส่งผ่านประเทศคู่ค้าในบางพื้นที่ต้องเสียค่าผ่านทางหลายด่านทำให้มีภาระต้นทุนค่าขนส่งค่อนข้างสูง

2) ความไม่สงบทางการเมืองในประเทศคู่ค้าโดยเฉพาะในประเทศพม่าที่มีกลุ่มทางการเมืองหลายกลุ่มแต่ละกลุ่มมีความขัดแย้งและการสู้รบระหว่างกันทำให้ต้องมีการปิดด่านชายแดนไทย-พม่าเป็นระยะๆซึ่งส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดน

3) ภาวะเปียบของประเทศคู่ค้าไม่เอื้ออำนวยต่อการค้าเนื่องจากประเทศคู่ค้ายังมีปัญหาด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจระดับเงินสำรองระหว่างประเทศอยู่ระดับต่ำดังนั้นประเทศเหล่านี้จึงมีภาวะเปียบที่ค่อนข้างเข้มงวดในการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศเพื่อป้องกันมิให้ประเทศมีปัญหาด้านดุลการค้า

2.2 ปัญหาด้านการชำระเงิน

1) พม่าและลาว ยังมีความเปราะบางทางเศรษฐกิจค่อนข้างมากจากปัญหาความไม่แน่นอนทางการเมืองภายในประเทศดังนั้นค่าเงินของประเทศเหล่านี้มีโอกาสที่จะผันผวนได้ในอนาคตทำให้พ่อค้าชายแดนเลือกที่จะชำระเงินหรือถือครองเงินในสกุลที่มีเสถียรภาพส่วนใหญ่เป็นเงินสกุลต่างประเทศโดยการชำระเงินผ่านตลาดแลกเปลี่ยนเงินนอกระบบ

2) ปัญหาด้านภาวะเปียบประเทศคู่ค้าเนื่องจากประเทศคู่ค้าบางประเทศยังมีปัญหาทางเสถียรภาพด้านต่างประเทศทำให้มีภาวะเปียบที่ค่อนข้างเข้มงวดในการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน

3) ปัญหาด้านสถาบันการเงินประเทศคู่ค้าคือความไม่เพียงพอด้านการให้บริการของธนาคารพาณิชย์ โดยเฉพาะในเรื่องสถานที่ตั้งของธนาคารพาณิชย์ที่ไม่ได้กระจายอย่างทั่วถึงส่วนใหญ่ตั้งอยู่เฉพาะภายในเมืองหลวงหรือเมืองสำคัญๆ

4) ปัญหาด้านสถาบันการเงินไทยคือความไม่เพียงพอด้านการให้บริการของธนาคารพาณิชย์ในบริเวณจุดการค้าชายแดน

ข้อเสนอแนะสำหรับพม่า

ด้านการค้า

1) ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาในระยะสั้น

- ควรมีการปรับปรุงการใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการค้าชายแดนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ขณะที่รูปแบบการค้าได้พัฒนาและขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้บางครั้งกฎระเบียบกลายเป็นอุปสรรคทางการค้า เช่น พิธีปฏิบัตินำเข้าและส่งออกมีขั้นตอนยุ่งยาก ทั้งที่เกิดจากเจ้าหน้าที่และกฎระเบียบ ส่งผลให้เกิดช่องทางการแสวงหาผลประโยชน์ ได้ง่ายขึ้น

- ทางกรมไทยควรมีการประสานงานเพื่อชี้แจงรายละเอียดและข้อมูลการค้าชายแดนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบและเข้าใจ เพื่อมิให้มีการดำเนินการที่ซ้ำซ้อนกันหรือดำเนินการใดๆ อันจะเป็นอุปสรรคต่อการค้า

2) ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาในระยะยาว

- เพื่อให้การค้าชายแดนมีการค้าขายและพัฒนาอย่างยั่งยืน รัฐบาลไทยควรเสริมสร้างความสัมพันธ์กับรัฐบาลพม่าอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ ทั้งในระดับรัฐบาลและระดับท้องถิ่น เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งระหว่างสองประเทศอันเป็นเหตุให้มีการปิดพรมแดนดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดน

- ภาครัฐควรมีการกำหนดแผนพัฒนาด้านการค้า มีการศึกษาวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน ความได้เปรียบเสียเปรียบอย่างละเอียดเพื่อกำหนดเป้าหมายทางการตลาดในเชิงรุกและยุทธศาสตร์การค้าให้เป็นรูปธรรมและเป็นไปอย่างมีระบบ

- การค้าชายแดนมีรูปแบบการค้าที่ผสมผสานระหว่างการค้าภายในประเทศและการค้าระหว่างประเทศ โดยมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์และวัฒนธรรมการค้าในแต่ละท้องถิ่นที่ไม่มีรูปแบบมาตรฐานเช่นเดียวกับการค้าระหว่างประเทศที่มีเอกสารในการสั่งซื้อขายระหว่างกัน

ด้านการชำระเงิน

นโยบายความร่วมมือระหว่างไทย-พม่า

- ส่งเสริมให้มีความร่วมมือและการเจรจาในระดับรัฐบาลของทั้ง 2 ประเทศเพื่อหารือเกี่ยวกับการขจัดอุปสรรคในเรื่องของการค้าและการชำระเงินระหว่างประเทศ

- ส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาระบบธนาคารพาณิชย์ของพม่าให้ได้มาตรฐานสากลและช่วยเหลือด้านวิชาการ เพื่อยกระดับแนวคิดเชิงนโยบายการดำเนินงาน และพัฒนาศักยภาพธนาคารพาณิชย์ของพม่าให้ทัดเทียมกับของไทย

- สนับสนุนให้ธนาคารพาณิชย์ไทยและธนาคารพาณิชย์พม่ามีการเปิดบัญชี Non Resident Account และให้มีการชำระบัญชีระหว่างบาทและจั๊ตระหว่างธนาคารพาณิชย์ทั้งสองโดยใช้อัตราแลกเปลี่ยนที่ตกลงกัน เพื่อให้ผู้ประกอบการค้าชายแดนมีช่องทางในการชำระเงินผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ได้สะดวกขึ้น

- สนับสนุนให้ธนาคารพาณิชย์ไทยจัดตั้งสาขาในประเทศพม่าโดยเฉพาะในบริเวณฝั่งชายแดนของพม่า ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกในการโอนเงินสกุลบาท โดยไม่ต้องผ่านสกุลดอลลาร์สหรัฐ. และรับฝากเงินบาทในฝั่งพม่าด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับสปป.ลาว

ด้านการค้า

- 1) ภาครัฐควรมีการเผยแพร่ข้อมูลความรู้ให้แก่ผู้ประกอบการค้าชายแดนให้ทราบถึงกฎระเบียบทางการค้าของแต่ละแขวงให้เข้าใจและผู้ประกอบการค้าควรจัดทำสัญญาและจดทะเบียนการค้าขายต่อเจ้าหน้าที่ทางการสปป. ลาวได้ทราบเพื่อให้ได้รับการคุ้มครองตามสัญญากับคู่ค้า

- 2) รัฐบาลทั้งสองประเทศควรทบทวนอัตราภาษีศุลกากรของสินค้าบางประเภทที่ไม่เหมาะสมและสูงเกินไปรวมทั้งการทบทวนค่าธรรมเนียมต่างๆในการส่งสินค้าเข้า-ออกที่สูงเกินไปซึ่งเป็นปัญหาต้นทุนของผู้ประกอบการ

- 3) ควรปรับปรุงวิธีการขอคืนภาษีมูลค่าเพิ่มที่รวมอยู่ในสินค้าส่งออกที่ยุ่งยากและล่าช้าให้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้นรวมทั้งระเบียบที่ต้องใช้เงินค้ำประกันซึ่งเป็นภาระต้นทุนแก่ผู้ประกอบการ

ด้านการชำระเงิน

จากการออกสำรวจภาคสนามยังพบปัญหาอุปสรรคต่อการชำระเงินการค้าระหว่างไทย-สปป. ลาวซึ่งควรได้รับการแก้ไขดังนี้

- 1) ธนาคารแห่งประเทศไทยและธนาคารแห่งสปป. ลาวต้องร่วมมือด้านการเงินเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ประกอบการทั้งสองประเทศด้านการชำระเงินทั้งสองสกุล

- 2) ธนาคารพาณิชย์สำนักงานใหญ่ควรสนับสนุนให้สาขาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดตามแนวชายแดนไทย-สปป. ลาวให้บริการธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศให้มากยิ่งขึ้นนอกเหนือจากการให้บริการรับแลกเปลี่ยนเงินและการโอนเงินระหว่างประเทศในบางสาขาธนาคารพาณิชย์ที่มีสาขาตัวแทนในสปป. ลาวเท่านั้น กล่าวคือควรมีบริการนำเข้าและส่งออกเช่นการออก L/C (Letter of Credit) การให้บริการเงินกู้พิเศษแก่ผู้นำเข้าที่เปิด L/C การบริการซื้อตัวชำระเงินค่าภาษีนำเข้าเป็นต้นซึ่งปัจจุบันธุรกรรมดังกล่าวดำเนินการโดยสำนักงานใหญ่ของธนาคารพาณิชย์เองเพื่อความสะดวกรวดเร็วและประหยัดค่าใช้จ่ายแก่ผู้ประกอบการค้าชายแดนได้มากขึ้น

3) ควรสนับสนุนให้ธนาคารพาณิชย์เปิดบัญชีระหว่างกันกับธนาคารพาณิชย์ของสปป. ลาว ซึ่งทำหน้าที่เป็นธนาคารตัวแทนในต่างประเทศ (Correspondent Bank) ของธนาคารพาณิชย์ไทยโดยธนาคารทั้งสองประเทศอาจมีข้อตกลงในการเป็นตัวแทนระหว่างกันเช่นการส่งจ่ายเงินระหว่างกันการเรียกเก็บเงินตามเช็คดราฟต์ เป็นต้น

4) ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสำนักงานธนาคารเพื่อการนำเข้าและส่งออก (Exim-Bank) ในจังหวัดตามแนวชายแดนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการค้าในการทำธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศ เช่นการให้บริการแก่ผู้นำเข้าและส่งออกเช่นการออก L/C (Letter of Credit) และการให้บริการเงินกู้แก่ผู้นำเข้า

5) สนับสนุนการค้าแบบ Barter Trade เป็นการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกันในมูลค่าใกล้เคียงกันโดยให้มีตัวกลางเข้ามาเกี่ยวข้องหรือใช้ตัวเงินน้อยลงเป็นการช่วยให้ค่าเงินของประเทศคู่ค้ามีเสถียรภาพมากขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เกริกไกร จีระแพทย์. สู่ทางการค้าการลงทุนในประเทศลาว. กรุงเทพมหานคร : สวัสดิการ

เศรษฐกิจการพาณิชย์, 2544.

เจียน วีระวิทย์ และคนอื่นๆ. ความสัมพันธ์ไทย – ลาว ในสายตาของคนลาว. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

จุ่น พิจารณาลิ้น, นายร้อยเอก. “เรื่องแม่น้ำโขง” วารสารแผนที่ 28, 1(กรกฎาคม – กันยายน 2528): 31 – 47.

วัชรินทร์ ยงศิริ. การค้าชายแดนไทย กับอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง. กรุงเทพมหานคร: นำงักการพิมพ์, 2547.

วิทยา สุจิตธนาธิกร และคณะ. การค้าชายแดน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

สมภพ มานะรังสรรค์, “การปฏิรูปเศรษฐกิจลาว: จินตนาการใหม่” เอเชียปริทัศน์ (สถาบันเอเชีย

ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 2534

สมบูรณ์ ศุภศิลป์ และ วันชัย ริมวิทยากร. เศรษฐกิจศาสตร์สำหรับประเทศกำลังพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2534.

สีดา สอนศรี,บรรณาธิการ. เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงคราม

เย็น. พิมพ์ครั้งที่ 3 .กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. มุกดาหารเมืองมุกแห่งลุ่มแม่น้ำโขง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2538.

สุรัชย์ ศิริไกร. เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงครามเย็น.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

เอกจิต วงศ์ศุภชาติกุล. ทฤษฎีแหล่งที่ตั้งกับแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาภูมิภาค.

ม.ป.ท., 2523.

English

Grant Evans. Laos: Culture and Society. Chiang Mai: Silk Worm Books, 1999.

Grant Evans. Lao Peasant under socialism and post – socialism. Bangkok: O.S Printing House, 1995.

Grant Evans. A Short History of Laos: The Land in Between. Chiang Mai: Silk Worm Books, 2002.

Greater Mekong Subregion Business Workshop: Mekong Investment Opportunities.

Central Grand Plaza Hotel. Bangkok, Thailand. February, 10th – 11st 2000.

The Museum for Textiles. Canadian Asian Studies Association.

Immanuel Wallerstein. The Modern World System I. New York: New York Academic, 1974.

Immanuel Wallerstein. The Capitalist World – Economy. Cambridge: Cambridge University, 1979.

Immanuel Wallerstein. Processes of the World – System. USA: Sage Publication Inc., 1980.

Immanuel Wallerstein (eds.). World – Systems Analysis: Theory and Methodology. USA: Sage Publication Inc., 1982.

Immanuel Wallerstein. Culture as the ideological battleground of the modern world –

system In Geopolitics – Geoculture. Cambridge: Cambridge University Press,

1991.